

Enkelt och Tryggt hemma & Digitalt Först

Utvärdering av
pilotprojekt och
samhällsekonomisk analys

Sammanfattning

Håkan Cavenius, RISE
Oktober 2024

RI-
SE

Agenda

1. Bakgrund och uppdrag
2. Testade tjänster och lösningar
3. Övergripande intryck och insikter
4. Potentiella samhälls- och kommunalekonomiska värden
5. Reflektioner och lärdomar
6. Framtiden

Bakgrund och uppdrag

Bakgrund

- Som en del av projekten "Enkelt och Tryggt hemma" (Linköping, Kinda) och "Digitalt Först" (Karlskrona) har man från kommunens äldreförvaltningar erbjudit ett begränsat antal hushåll att i sin vardagliga hemmiljö testa ett urval av digitala trygghetslösningar kallade "Närståendestöd Plus" från leverantören Alleato, samt i Kinda och Karlskrona även ett mobilt trygghetslarm från Sensorem.
- Projekten påbörjades redan innan pandemin, och har kantats av ett antal olika utmaningar och bakslag, så ett omtag gjordes våren 2024 och det är denna period som utgör **fokus för denna utvärdering**.

RISE uppdrag

- RISE har haft till uppgift att utvärdera dessa pilotprojekt, bl a i syfte att skapa en bättre förståelse av vilka reella **effekter och nyttor som uppstår för seniorerna och andra intressenter såsom närstående, samt effekter på förvaltnings- och kommunnivå**, då en del av den seniora befolkningen får möjlighet att använda sig av välfärdstekniska lösningar – med de huvudsakliga målen att möjliggöra en ökad trygghet, livskvalitet, minskat behov av hemtjänststöd och ett längre kvarboende i hemmet.
- Målet med uppdraget har också varit att **identifiera och kvantifiera de effekter och nyttor** som uppstår för varje relevant intressentgrupp vid ett tänkt breddinförande av de utvalda trygghetslösningarna (t ex seniorer, närstående, kommunala förvaltningar och aktörer, samt deras personal och slutligen även de involverade leverantörerna), baserat på SROI-metoden.
- Med denna analys hoppas vi kunna mer precist identifiera och utvärdera effekterna på individnivå (kvantitativt och kvalitativt), samt att kvantifiera de effekter som uppstår om man skalar upp införandet till kommunnivå. På detta sätt kan de deltagande kommunerna kunna **bättre prioritera behov, framtida satsningar och investeringar** inom detta område.

Några begreppsdefinitioner

Vi har valt att använda oss av följande begrepp och definitioner:

- **Senior:** Äldre person, i ordinärt boende utan några hemtjänstinsatser.
- **Närstående:** Person som står senioren nära, oftast en anhörig, kopplad till seniorens tjänst(er) som vi testat.
- **Användare:** Såväl seniorer som närstående.
- **SROI:** *Social Return On Investment*; etablerad metodik för att fånga värden som går utanför de rent finansiella.

Testade tjänster och lösningar

Trygg hemma: Alleato

TRYGG HEMMA

- Från paketet "Närståendestöd Plus" har följande funktioner installerats och testats (lite olika beroende på seniors behov):
 - Passivitetslarm (oftast 2 rörelsesensorer, strategiskt utplacerade inne i bostaden; sovrum och hall)
 - Dörrkoll (hemma/borta-knapp + magnetsensor i dörr)
 - Nattbelysning (i sovrum som startar med rörelsesensor i golvhöjd)
 - Påminnelsefunktion (t ex medicin) på mobilens display, förinställda
 - Mobilapp (för senior och närstående) eller via webgränssnitt

Trygg utomhus (och hemma): Sensorem

- Sensorems mobila GPS-trygghetslarm (uppkopplad på mobilnätet; ca 5 dygns batteritid) har testats hos ett urval av seniorer, med funktioner som t ex:
 - Aktiv larmfunktion till närstående (och till larmcentral om nödvändigt)
 - Passivitetslarm (inaktivitet)
 - Geografisk positionering och geostaket
 - Påminnelser; förinställda
 - Direktkommunikation (tal) via mobila trygghetslarmet (t ex när man glömt sin mobil)
 - Mobilapp (för senior och närstående) eller via webgränssnitt

"Om jag ringer från mobilen så svarar de inte alltid, nu kommer de ta det på större allvar om jag larmar från klockan."

Primära målgrupper

1. **Seniorer**, i ordinärt boende (ofta ensamstående), utan större eller några hemtjänstinsatser - och **deras närstående**. Tjänsterna kopplas primärt till en eller flera **närstående**.
2. Framtida **ytterligare möjliga målgrupper**: Personer med snarlika behov, t ex med någon form av funktionsnedsättning eller personer som ofta befinner sig ensamma i situationer som kan vara riskabla.

Kommunikationskanaler

- **Kommunikationskanaler som har använts för att nå målgrupperna:**
 - Kommunens hemsidor (äldreförvaltningen, allmännyttan) och sociala medier (Facebook)
 - Via besök i visningslägenheter (Linköping och Karlskrona) - numera mest för att informera och utbilda kommunens personal
 - Direkt från personal inom äldreförvaltningen (biståndshandläggare, demensteam, rehab etc.)
 - Annonsering i dagspress
 - Presentation på olika typer av (fysiska) träffar med seniorer, t ex lokala träffar och seniormässor
 - Via anhörigstöd

Övergripande intryck och insikter

Övergripande intryck I

- Sedan omtaget våren 2024 har bägge tjänsterna/lösningarna **fungerat bra på det stora hela** - samt uppskattats av merparten av de närstående och seniorerna.
 - Såväl närstående som seniorer har uttryckt en **ökad känsla av trygghet** och att tjänsterna varit ett värdefullt stöd.
 - Många av de tidiga **barnsjukdomarna** har förbättrats eller helt eliminerats. Viktigt att lösningarna är tillräckligt användarvänliga, samt tekniskt mogna att rullas ut.
 - *Sensore*m har fungerat allra bäst (såväl teknik som support) och merparten av användarna kommer att vilja fortsätta att abonnera på denna tjänst.
- Insikten om att skifta kommunikation mot **målgruppen närstående**, istället för att vända sig till seniorerna, har kommit med tiden efter att man endast haft begränsade framgångar att nå fram och skapa intresse.
 - Vissa närstående har också uttryckt tydligt att de vill att eventuella abonnemang (och fakturering) skall stå på dem, inte till senioren i fråga.

Övergripande intryck II

- Vad gäller fördelningen av **roller och ansvar** så har pilotprojektens lösningar/tjänster fungerat bäst i de kommuner där kommunen tagit ett **aktivt ansvar** att introducera och stötta användarna (seniorer och närstående) **med hjälp av dedikerad personal** som etablerat en löpande kontakt och en förståelse av seniorernas och deras närståendes situation och behov.
 - Att **förlita sig på leverantörerna i hög grad** för ett lyckat breddinförande har visat sig vara **svårt**, i synnerhet då dessa många gånger är små, okända företag (och varumärken) som ofta saknar resurser och uthållighet som i så fall kan krävas.
 - Den **mänskliga kontakten** med seniorerna och deras närstående är mycket viktig - detta är främst kommunernas ansvar, man kan inte lägga detta ansvar på leverantörerna.
 - Vad gäller leverantörernas roll och möjligheter att stötta vid introduktion och löpande support så har det varit lättare för Sensorem (då dessa inte är beroende av installationer på plats i bostaden), och de har också kunnat utöva stöd på distans lättare än för Alleato.

Övergripande intryck III

"Jag överväger även kommunens egna trygghetslarm men jag vill helst att larmen ska gå till mina barn än till hemtjänstpersonalen."

- Dessa trygghetstjänster med larm till närstående (primärt) har störst nytta och gör skillnad för de situationer då den närstående **bor relativt nära** senioren i fråga och på kort tid kan infinna sig ifall behov uppstått.
 - I andra fall (då de närstående befinner sig långt borta) så är den faktiska tryggheten mer begränsad, och det krävs koppling till larmcentral eller hemtjänst för att nödvändiga åtgärder ska kunna vidtas i tid. Annars finns det en risk att man skapar en ökad oro p g a att man använder tjänsten.
- Dessa typer av larmtjänster **förflyttar delar av ansvaret** från exempelvis hemtjänst och akutvård/112 till den närstående, och det uppstår då frågan om var gränsen för denna ansvarsförskjutning kan och bör ligga (kommunens/regionens samhällsansvar vs. närståendes ansvar)?
 - I många fall tar de närstående delar av detta ansvar **redan idag**, och med hjälp av dessa typer av tjänster och lösningar ökar möjligheten att agera snabbare vid en akut situation.
 - I denna frågeställning ligger också **för- och nackdelarna** med att kunna möjliggöra ett längre kvarboende i den egna bostaden (om man önskar), minskade eller framskjutna behov av hemtjänstinsatser m m.

Identifierade återkommande problem och förbättringsbehov hos lösningarna

- **Alleato**
 - Ledbelysningen (natt) svår att kalibrera
 - Borta/hemma-knappen lätt att glömma bort
 - Rörelsesensorer som ej är korrekt placerade eller flyttade
- **Sensorex**
 - Begränsad batteritid
 - Önskemål om tunnare klocka (lite klumpig idag och kan ge upphov till falsklarm)
 - Svårt att läsa av displayen i starkt dagsljus utomhus
 - Viss fördröjning i appen vad gäller positionering

Potentiella samhälls- och kommunalekonomiska värden

Insikter från andra liknande pilotprojekt och studier

- "Nyttoeffekter med mobila trygghetslarm för personer med demenssjukdom och deras anhöriga", Högskolan i Borås, 2016
 - 16 kommuner, 20 seniorer och 36 anhöriga/närstående deltog i studien.
 - *Kvoten mellan besparingar/nyttor och kostnader blir 3,1 (SROI-kvoten), d v s för varje satsad krona får man inom samhällsekonomin tillbaka 3,10 kr inom en treårsperiod.*
 - *Mycket talar för att de redovisade intäkterna/besparingarna ligger i underkant. För det första har försiktiga antaganden gjorts vid kvantifieringen av de positiva effekterna. Men det viktigaste skälet är att många positiva effekter inte kunnat kvantifieras. Det gäller främst ökad livskvalitet hos användarna och ökad trygghet hos anhöriga. Men det gäller också en sannolik minskning av hemtjänstens insatser, bl.a. färre hembesök vid s.k. tysta larm.*
 - *Den initiala bedömningen av kommunrepresentanterna var att 85 % kunde bo kvar i sitt ordinära boende i minst ett år till. Efter studiens genomförande konstaterade de 12 kommunrepresentanter som besvarat frågan att **närmare hälften (42%)** av personerna med demenssjukdom kunnat bo kvar i det egna boendet tack vare det mobila larmet.*
 - *Av betydelse är också att Posifon (jfr Sensorem) och liknade mobila larm har **klara positiva effekter inte bara för användarna, utan även för anhöriga, övriga närstående och kommunerna (äldreomsorgen).***

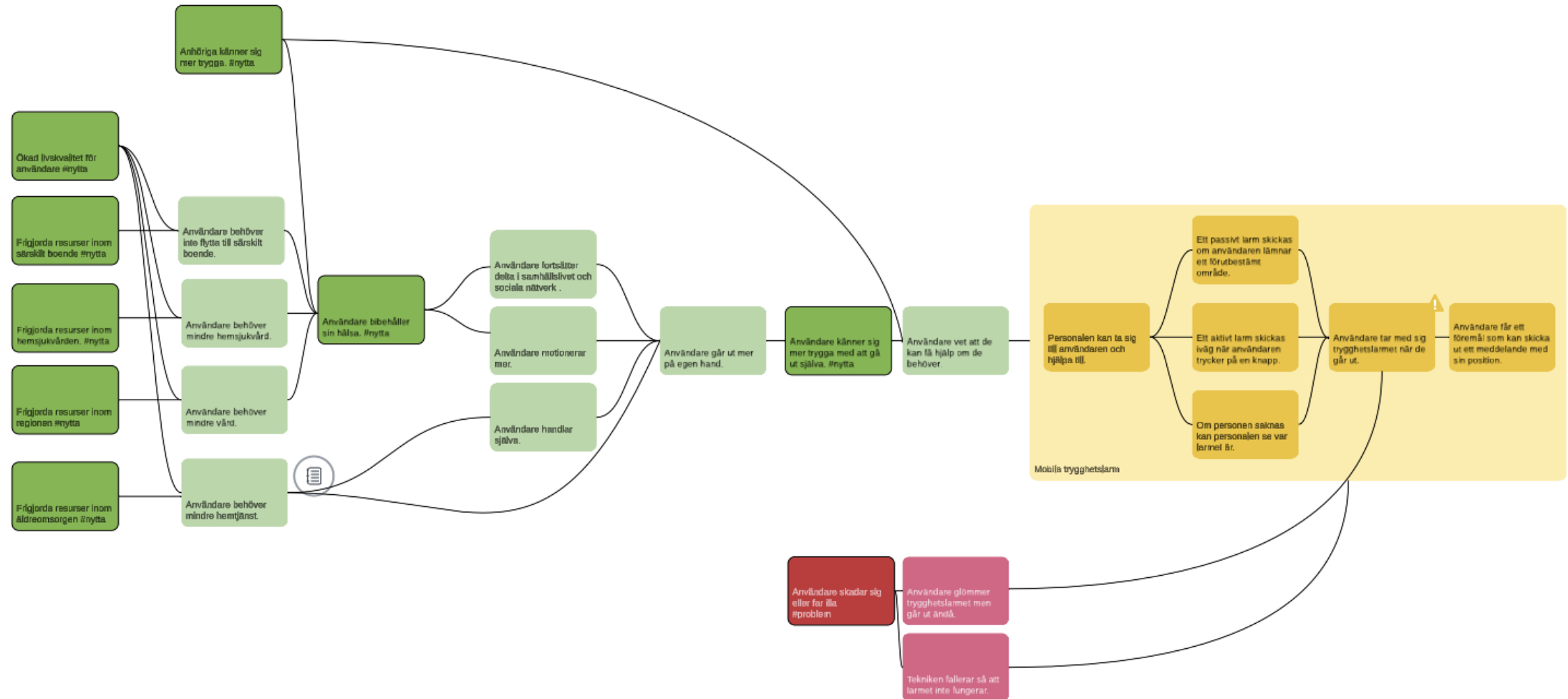
Några ytterligare resultat från denna studie

- Påverkan på *aktivitet, självständighet* och *oro* utifrån anhörigas perspektiv:
 - Mer och delvis mera aktiva – en **tredjedel** av seniorerna
 - Mer och delvis mera självständiga – en **tredjedel** av seniorerna
 - Mindre och delvis mindre oroliga - **hälften** av seniorerna
- Påverkan på **anhörigas** livssituation:
 - Mindre och delvis *mindre stressade* – **mer än hälften** av de anhöriga
 - Mer eller delvis *mer tid för egna aktiviteter* – **var tredje** av de anhöriga
 - Mindre eller delvis *mindre oroliga* – **två tredjedelar** av de anhöriga

Ytterligare resultat: Ökad möjlighet att bo kvar i det egna boendet

- Närmare **hälften (42%)** kunde bo kvar i sitt ordinarie boende minst ett år till
- För **mer än hälften (58%)** hade det inneburit besparingar i form av enklare eftersök
- Som skäl till **besparingar** angav kommunerna:
 - Bo kvar i eget boende (fem kommuner)
 - Bättre utnyttjande av hembesöken, inte enbart tillsyn (en kommun)
 - Alternativ till nödsändare och att personal alltid måste vara tillgänglig (sex kommuner)
 - Ökad kostnadseffektivitet i största allmänhet (två kommuner)

Effektkedja mobila trygghetslarm, Övertorneå kommun, Inera 2022

Forts. Inera-studie - Nyttor som värderats i pengar

Frigjord tid inom hemtjänsten genom minskat behov av ledsagning. När brukare känner sig trygga med att göra mer själva, till exempel promenera eller handla, minskar deras behov av ledsagning från hemtjänsten. Det frigör tid i kommunen som kan användas där det behövs.

Frigjorda resurser inom särskilt boende. När användare rör sig mer själva för att de känner sig trygga, kan de bibehålla sin hälsa så att de inte behöver flytta till särskilt boende. Det frigör resurser i kommunen som kan användas där det behövs.

Frigjorda resurser inom polisen genom färre sökinsatser. När brukare som gått ut på egen hand skadat sig eller gått vilse kan de använda det mobila trygghetslarmet, så att personal eller närstående enkelt kan hitta dem. Sannolikt bidrar därför trygghetslarmen till att minska antalet polisiära sökinsatser, jämfört med ett scenario där de inte skulle ha använts.

Frigjord tid för närstående genom färre sökinsatser. När brukare som gått ut på egen hand skadat sig eller gått vilse kan de använda det mobila trygghetslarmet, så att personal eller närstående enkelt kan hitta dem. Sannolikt bidrar därför trygghetslarmen till att minska tiden som närstående lägger på att leta, jämfört med ett scenario där de inte skulle ha använts.

Frigjord tid för kommunens personal genom färre sökinsatser. När brukare som gått ut på egen hand skadat sig eller gått vilse kan de använda det mobila trygghetslarmet, så att personal eller närstående enkelt kan hitta dem. Sannolikt bidrar därför trygghetslarmen till att minska tiden som kommunens personal lägger på att leta, jämfört med ett scenario där de inte skulle ha använts.

Forts. Inera - Nyttor som inte värderats i pengar

Brukare bibehåller sin hälsa. När brukare känner sig mer trygga med att röra sig ute på egen hand, kan de i större utsträckning fortsätta delta i samhällslivet och i sina sociala nätverk, motionera mer och klara saker som att handla på egen hand. Det leder till än bättre psykisk och fysisk hälsa än vad de skulle ha haft om de inte känt sig trygga med att gå ut.

Brukare känner sig mer trygga. Med mobila trygghetslarm vet användarna att de kan få hjälp om de behöver när de går ut, vilket gör att de känner sig mer trygga.

Närstående känner sig mer trygga. När närstående vet att brukarna kan få hjälp om de behöver när de går ut, behöver de inte oroa sig för att det ska hända något och känner sig mer trygga.

Frigjord tid för närstående genom minskat behov av ledsagning. När brukare känner sig trygga med att göra mer själva, till exempel promenera eller handla, minskar deras behov av ledsagning från närstående. Det frigör tid för närstående.

Frigjorda resurser inom hemsjukvården. När användare rör sig mer själva för att de känner sig trygga, kan de bibehålla sin hälsa så att de inte behöver hemsjukvård i samma utsträckning. Det frigör resurser i kommunen som kan användas där det behövs.

Frigjorda resurser inom räddningstjänsten genom färre sökinsatser. När brukare som gått ut på egen hand skadat sig eller gått vilse kan de använda det mobila trygghetslarmet, så att personal eller närstående enkelt kan hitta dem. Sannolikt bidrar därför trygghetslarmen till att minska antalet sökinsatser som kräver räddningstjänst, jämfört med ett scenario där de inte skulle ha använts. De försvinnanden med äldre eller personer med demens som kräver räddningstjänst är endast cirka 240 per år i Sverige (Hjälpmiddelsinstitutet 2013). Dock kräver de stora resurser med poliser, hemvärnet, ideella krafter, bilar och helikoptrar, och slutar i dödsfall i 10 procent av fallen (Hjälpmiddelsinstitutet 2013).

Slutsatser Inera/Övertorneå-studie

- Nyttokalkylen visar att nyttorna med mobila trygghetslarm **kan överstiga kostnaderna**.
- Nyttorna är **omfördelningsnyttor**, vilket innebär att ingen intressent bör förvänta sig att se skillnad i budget på kort sikt. Däremot bör intressenterna kunna se en skillnad i vad de använder sin tid och sina resurser till.
- De viktiga nyttorna i form av hälsa och trygghet är **inte värderade** i pengar i kalkylen.
- Likaså finns ett antal omfördelningsnyttor som inte är värderade i pengar, där en stor sådan nytta är färre sökinsatser med räddningstjänsten.

Ytterligare studier

Nyttoanalys av mobila trygghetslarm, Inera och Övertorneå kommun, 2022:

<https://inera.atlassian.net/wiki/spaces/OINK/pages/2566193725/ldreomsorg+mobila+trygghetslarm>

Pågående studie, Högskolan i Skövde, 2023-26:

<https://www.his.se/forskning/informationsteknologi/informationssystem/gps-larm-inom-kommunal-var-d-och-omsorg/>

En studie av användningen av trygghetskameror och gps-larm i 12 kommuner, Socialstyrelsen, 2018:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-11-3.pdf>

Towards a Consumer-Directed Service Delivery of Digital Technologies for Ageing in Place to People with Dementia, Örebro universitet, 2021:

<http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1527127/FULLTEXT01.pdf>

Framtidens anhängomsorg: Kommer de anhänga vilja, kunna, orka ställa upp för de äldre i framtiden?, Högskolan i Jönköping, Socialstyrelsen, 2004:

<http://hj.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A4451&dswid=5151>

Relaterade studier finns också att finna på Äldrecentrum: <https://aldrecentrum.se>

ACE-projektet (EU Interreg): <https://www.interregnorthsea.eu/ace>

Vår kalkylmodell

Kalkylmodell - Översikt & antaganden I

- Kalkylen omfattar **hela kommunen** (Linköping, Kinda resp. Karlskrona).
 - Avser ett **tänkt breddinförande** där potentiellt bägge lösningarna (Alleato, Sensorem *eller snarlika andra lösningar*) finns implementerade i varje kommun, men med möjlighet att dela upp dessa i separata kalkyler (där nyttor, kostnader och antaganden skiljer sig något). Kalkylen är därmed relativt generiskt utformad, för att också kunna anpassas till fler, framtida tjänster.
 - Även möjlighet att omfördela vem som tar kostnaden för tjänst, uppkoppling och hårdvara i bostaden. Antagande i kalkylen: Äldreförvaltningen står för 100% av kostnaden för den digitala välfärdstjänsten (månadsabonnemang).
 - I Alleato-fallet antar vi att äldreförvaltningen står för 25% av hårdvarukostnaden och 50% av bredbandsuppkopplingen
- **En kalkyl per kommun**; täcker 6 år, startår 2024.
 - Enkel känslighetsanalys har gjorts m h a 3 olika scenarier (låg-hög-trolig)
- **Antaganden** är i huvudsak baserade på tidigare studier, nyckeltal och statistik - och kan sägas vara försiktiga.

Kalkylmodell - Översikt & antaganden II

- Intressenter som används i kalkylen: Äldreförvaltningen (fokus för kvantifiering), seniorer, närstående, leverantörer.
- **Målgrupper**
 - Målgrupperna för de två digitala trygghetstjänsterna är **invånare i kommunen, 75+ år, i ordinärt boende, utan hemtjänstinsats(er) samt deras närstående**. Här antas senioren och dess närstående utgöra en *gemensam mängd* som bearbetas samtidigt.
 - Den adresserbara delen av målgrupperna ovan utgör en uppskattad delmängd som varierar mellan 50-90 % av totala målgruppen (då man realistiskt sett inte kan nå fram och bearbeta alla i målgruppen, samt att vissa redan har hemtjänstinsatser eller bor på särskilt boende).
- Uppskattning av **antal möjliga abonnenter av digital trygghetslösningar** baseras på två delmängder:
 1. Viss minskning (5-15%) av mängden användare av traditionella trygghetslarm (i dag), *samt*
 2. Andel (preventiva) användare av digitala trygghetslösningar i den adresserade i 75+-gruppen (uppskattat till 10%, enligt jämförelse med andel användare av trygghetslarm i 65+-gruppen, ca 10-12%).

Kalkylmodell - Översikt & antaganden III

- Kvantifiering av effekter (i monetära termer) gjorda för:
 1. **Minskade kostnader för hemtjänstinsatser** (äldreförvaltningen) tack vare minskning av antal personer som har behov av hemtjänst i ordinärt boende.
 2. **Minskade kostnader tack vare förlängt kvarboende** i ordinärt boende (äldreförvaltningen).
 3. **Minskade kostnader för eftersök** (hela kommunen; enbart mobilt trygghetslarm).
- Kostnader som är inkluderade:
 1. Arbetstid, "välfärdslotsar" (äldreförvaltningen)
 2. Arbetstid, övrig personal (äldreförvaltningen)
 3. Drift av stödsystem (IT) (äldreförvaltningen)
 4. Kommunikationsinsatser/marknadsföring till målgrupperna
 5. Kostnader för tjänsteabonnemang
 6. Kostnader för hårdvara hos seniorer
 7. Kostnader för uppkoppling

Fördelningen av vissa kostnader går att ändra i modellen

- Kostnaderna för
 1. Digital välfärdstjänst (månadskostnad)
 2. Hårdvara (Alleato enbart)
 3. Bredbandsuppkoppling (Alleato enbart)

...kan i Excel-kalkylerna procentuellt *fördelas olika* mellan seniorer/närstående, äldreförvaltningen och leverantörerna, om man vill ändra i vem som står för kostnaden.

Basparametrar

Parameter	Datakälla
Antal invånare, 75+ år (2023)	Kolada
Antal invånare, 65+ (2023)	Kolada
Antal hemtjänsttagare 65+ i ordinärt boende (2023)	Socialstyrelsen
Antal boende 65+ i särskilt boende (2023)	Socialstyrelsen
Antal användare 65+ av trygghetslarm	Socialstyrelsen
Antal abonnenter av digital välfärdstjänst, per år	Uppskattning RISE
Medianlön, personal (kvinnor), kommunen, per månad (2023)	Kolada
Medianlön, specialister, kommunen, per månad (2023)	Kolada + uppskattning
Antal möjliga adresserade seniorer per år, 65-84 år	Uppskattning RISE
Antal nya adresserade seniorer, per år, per välfärdslots	Uppskattning kommunerna
Antal välfärdslotsar som krävs (heltid)	Beräkning
PO-påslag	SKR

Kvantifierade effekter (nyttor)

Effekt (nytta)	Källa
Minskning av antal personer som har behov av hemtjänst i ordinärt boende	Uppskattning RISE
Kvarboende i ordinärt boende i minst 1 år till, årligen	Studie, Borås högskola 2016
Minskat antal eftersök (kommun och polis)	Inera, Borås högskola

Parametrar - Kostnader

Kostnad	Källa
Kostnad hemtjänst, per hemtjänsttagare, per år (2023)	Kolada
Kostnad för särskilt boende, per brukare, per år (2023)	Kolada
Abonnemang välfärdstjänst, årskostnad	Alleato, Sensorem
Abonnemang, bredband, årskostnad	Utsikt, Affärsverken
Hårdvarukostnader (sensorer, hub)	Alleato
Systemstöd (IT), äldreförvaltningen	Uppskattning RISE
Kommunikations- och marknadsföringskostnader	Uppskattning RISE

Kalkyler och SROI-kvoter per kommun - Äldreförvaltningarna, år 1

Basparametrar - Linköping

Parameter	Troligt	Lägst	Högst
Antal invånare , 75+ år (2023)	15 645	N/A	N/A
Antal invånare, 65+ år (2023)	29 984	N/A	N/A
Antal möjliga adresserade och nåbara seniorer per år, 75+ år	11 734	7 823	14 081
Antal hemtjänsttagare 65+ i ordinärt boende (2023)	3 486	N/A	N/A
Antal boende 65+ i särskilt boende (2023)	1 781	N/A	N/A
Antal användare 65+ av trygghetslarm	3 652	N/A	N/A
Antal abonnenter av digital välfärdstjänst i adresserbar målgrupp 75+ år	1 539	965	1 956
Medianlön , administrativ personal, kommunen, per månad (2023)	33 440 kr	30 096 kr	36 784 kr
Medianlön , specialister, kommunen, per månad (2023)	36 784 kr	33 106 kr	40 462 kr
Antal nya adresserade seniorer , per år, per välfärdslots	640	640	640
Antal välfärdslotsar som krävs (heltid)	18	12	22
PO-påslag	1,47	1,3	1,6

Kvantifiering av nyttor - Linköping

Effekt (nytta), per år	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Minskade hemtjänstkostnader , tack vare minskning av antal personer som har behov av hemtjänst i ordinärt boende	53 096 116	23 783 504	80 352 675
Minskade kostnader för särskilt boende , tack vare förlängt kvarboende i ordinärt boende	27 083 597	12 131 638	40 986 793
Summa nyttor - Alt. 1	80 179 713	35 915 142	121 339 467
Minskade kostnader för eftersök (Sensorens enbart)	307 715	72 364	880 133
Summa nyttor - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	80 487 428	35 987 506	122 219 600

Uppskattad nyttovinst: **36 - 122 mkr (per år)**

Kostnader - Linköping

Kostnad, per år - Äldreförvaltning/kommun	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Kostnad för arbetstid, välfärdslotsar/specialister	11 910 935	6 312 359	17 091 925
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 1 - Alleato</i>	2 707 031	1 434 627	3 884 528
Systemstöd (IT) för administration etc.	1 538 575	482 425	2 933 775
Kommunikation och marknadsföring	1 564 500	1 173 375	1 955 625
Abonnemangskostnad, välfärdstjänst (100% tar kommunen); (Alleato / Sensorem)	5 538 870	2 894 550	8 214 570
Hårdvarukostnader, välfärdstjänst (25% tar kommunen, resten inbakat i abonnemanget); (Alleato enbart)	692 359	385 940	1 173 510
Uppkoppling, bredband (50% tar kommunen, 50% tar seniorerna/närstående); (Alleato enbart)	2 307 863	1 157 820	3 520 530
Summa - Alt. 1	26 260 133	13 841 096	38 774 463
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 2 - Sensorem</i>	1 353 515	717 313	1 942 264
Summa - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	21 906 395	11 580 022	32 138 159

Uppskattad kostnad: 12 - 39 mkr (per år)

SROI-kvot - Linköping

- **Troligt** scenario:

- Alternativ 1

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 80\,179\,713 \text{ kr} / 26\,260\,133 \text{ kr} = \mathbf{3,05}$

- Alternativ 2 (Alleato exkl)

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 80\,487\,428 \text{ kr} / 21\,906\,395 \text{ kr} = \mathbf{3,67}$

- **Lägsta** scenario:

- Alternativ 1: 2,59

- Alternativ 2 (Alleato exkl): 3,11

- **Högsta** scenario:

- Alternativ 1: 3,13

- Alternativ 2 (Alleato exkl): 3,80

Positiv avkastning

Basparametrar - Kinda

Parameter	Troligt	Lägst	Högst
Antal invånare , 75+ år (2023)	1 410	N/A	N/A
Antal invånare, 65+ år (2023)	2 767	N/A	N/A
Antal möjliga adresserade och nåbara seniorer per år, 75+ år	1 058	705	1 269
Antal hemtjänstagare 65+ i ordinärt boende (2023)	292	N/A	N/A
Antal boende 65+ i särskilt boende (2023)	90	N/A	N/A
Antal användare 65+ av trygghetslarm	332	N/A	N/A
Antal abonnenter av digital välfärdstjänst i adresserbar målgrupp 75+ år	139	87	177
Medianlön , administrativ personal, kommunen, per månad (2023)	32 042 kr	28 838 kr	35 246 kr
Medianlön , specialister, kommunen, per månad (2023)	35 246 kr	31 722 kr	38 771 kr
Antal nya adresserade seniorer , per år, per välfärdslots	640	640	640
Antal välfärdslotsar som krävs (heltid)	2	1	2
PO-påslag	1,47	1,3	1,6

Kvantifiering av nyttor - Kinda

Effekt (nytta), per år	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Minskade hemtjänstkostnader , tack vare minskning av antal personer som har behov av hemtjänst i ordinärt boende	3 159 323	1 414 574	4 782 916
Minskade kostnader för särskilt boende , tack vare förlängt kvarboende i ordinärt boende	8 414 774	3 767 680	12 739 172
Summa nyttor - Alt. 1	11 574 097	5 182 254	17 522 087
Minskade kostnader för eftersök (Sensorens enbart)	27 790	6 533	79 515
Summa nyttor - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	11 601 887	5 188 787	17 601 602

Uppskattad nyttovinst: 5,2 - 18 mkr (per år)

Kostnader - Kinda

Kostnad, per år - Äldreförvaltning/kommun	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Kostnad för arbetstid, välfärdslotsar/specialister	1 028 591	545 116	1 476 005
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 1 - Alleato</i>	233 771	123 890	335 456
Systemstöd (IT) för administration etc.	138 950	43 550	265 050
Kommunikation och marknadsföring	141 000	105 750	176 250
Abonnemangskostnad, välfärdstjänst (100% tar kommunen); (Alleato / Sensorem)	500 220	261 300	742 140
Hårdvarukostnader, välfärdstjänst (25% tar kommunen, resten inbakat i abonnemanget); (Alleato enbart)	62 528	34 840	106 020
Uppkoppling, bredband (50% tar kommunen, 50% tar seniorerna/närstående); (Alleato enbart)	312 638	174 200	530 100
Summa - Alt. 1	2 140 698	1 288 646	3 631 021
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 2 - Sensorem</i>	116 885	61 945	167 728
Summa - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	1 925 646	1 017 661	2 827 173

Uppskattad kostnad: 1,0 - 3,6 mkr (per år)

SROI-kvot - Kinda

- **Troligt** scenario:

- Alternativ 1

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 11\,574\,097 \text{ kr} / 2\,140\,698 \text{ kr} = \mathbf{5,41}$

- Alternativ 2 (Alleato exkl)

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 11\,601\,887 \text{ kr} / 1\,925\,646 \text{ kr} = \mathbf{6,02}$

- **Lägsta** scenario:

- Alternativ 1: 4,02

- Alternativ 2 (Sensoreml inkl): 5,10

- **Högsta** scenario:

- Alternativ 1: 4,83

- Alternativ 2 (Sensoreml inkl): 6,23

Positiv avkastning

Basparametrar - Karlskrona

Parameter	Troligt	Lägst	Högst
Antal invånare , 75+ år (2023)	7 995	N/A	N/A
Antal invånare, 65+ år (2023)	15 084	N/A	N/A
Antal möjliga adresserade och nåbara seniorer per år, 75+ år	5 996	3 998	7 196
Antal hemtjänsttagare 65+ i ordinärt boende (2023)	1 315	N/A	N/A
Antal boende 65+ i särskilt boende (2023)	615	N/A	N/A
Antal användare 65+ av trygghetslarm	1 777	N/A	N/A
Antal abonnenter av digital välfärdstjänst i adresserbar målgrupp 75+ år	777	489	986
Medianlön , administrativ personal, kommunen, per månad (2023)	32 625 kr	29 363 kr	35 888 kr
Medianlön , specialister, kommunen, per månad (2023)	35 888 kr	32 299 kr	39 476 kr
Antal nya adresserade seniorer , per år, per välfärdslots	640	640	640
Antal välfärdslotsar som krävs (heltid)	9	6	11
PO-påslag	1,47	1,3	1,6

Kvantifiering av nyttor - Karlskrona

Effekt (nytta), per år	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Minskade hemtjänstkostnader , tack vare minskning av antal personer som har behov av hemtjänst i ordinärt boende	25 288 706	11 354 014	38 191 406
Minskade kostnader för särskilt boende , tack vare förlängt kvarboende i ordinärt boende	34 971 292	15 701 259	52 814 201
Summa nyttor - Alt. 1	60 259 999	27 055 272	91 005 608
Minskade kostnader för eftersök (Sensorens enbart)	155 465	36 645	443 745
Summa nyttor - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	60 415 464	27 091 917	91 449 353

Uppskattad nyttovinst: **27 - 91 mkr (per år)**

Kostnader - Karlskrona

Kostnad, per år - Äldreförvaltning/kommun	Troligt (kr)	Lägst (kr)	Högst (kr)
Kostnad för arbetstid, välfärdslotsar/specialister	5 938 449	3 147 160	8 521 541
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 1 - Alleato</i>	<i>1 349 647</i>	<i>715 264</i>	<i>1 936 714</i>
Systemstöd (IT) för administration etc.	777 325	244 300	1 479 150
Kommunikation och marknadsföring	799 500	599 625	999 375
Abonnemangskostnad, välfärdstjänst (100% tar kommunen); (Alleato / Sensorem)	2 798 370	1 465 800	4 141 620
Hårdvarukostnader, välfärdstjänst (25% tar kommunen, resten inbakat i abonnemanget); (Alleato enbart)	349 796	195 440	591 660
Uppkoppling, bredband (50% tar kommunen, 50% tar seniorerna/närstående); (Alleato enbart)	1 165 988	586 320	1 774 980
Summa - Alt. 1	13 179 075	6 953 909	19 445 040
<i>Kostnad för arbetstid, övrig personal; Alt 2 - Sensorem</i>	<i>674 824</i>	<i>357 632</i>	<i>968 357</i>
Summa - Alt. 2 (Alleato exkluderad)	10 988 468	5 814 517	16 110 043

Uppskattad kostnad: 5,8 - 19 mkr (per år)

SROI-kvot - Karlskrona

- **Troligt** scenario:

- Alternativ 1

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 60\,259\,999 \text{ kr} / 13\,179\,075 \text{ kr} = 4,57$

- Alternativ 2 (Alleato exkl)

- $\text{Nyttor} / \text{Kostnader} = 60\,415\,464 \text{ kr} / 10\,988\,468 \text{ kr} = 5,50$

- **Lägsta scenario:**

- Alternativ 1: 3,89

- Alternativ 2 (Alleato exkl): 4,66

- **Högsta scenario:**

- Alternativ 1: 4,68

- Alternativ 2 (Alleato exkl): 5,68

Positiv avkastning

Summering av SROI-kalkyl

- **Slutsatser SROI**

- SROI-kvoten ligger i linje med tidigare studier och visar på ca **3-6 ggr** ”kommunalekonomisk avkastning”.

- **Skillnader i SROI-kvoter**

- Sensorem-lösningen har ett något högre SROI än Alleato-lösningen, mycket tack vare lägre kostnader för support och att ingen hårdvara behövs installeras och kopplas upp i seniorernas bostad.
- På grund av att kostnaderna för hemtjänst och särskilt boende skiljer sig mellan kommunerna så påverkas totala nyttovinsten då dessa kan minskas.
- Kinda har generellt den högsta SROI-kvoten av de tre, främst tack vare lägre personalkostnader och en betydligt mindre population.

Linköping: Alternativkostnader

Vi har i analysen också fört ett resonemang kring vad alternativkostnaderna skulle innebära för de nyttovinster som potentiellt kan uppstå vid ett breddinförande av nya digitala trygghetstjänster, och de utmaningar som finns i att fortsätta med dagens arbetssätt och modeller, givet exempelvis brist på tillgången till omsorgspersonal. Vi gjorde därför en enkel beräkning för att illustrera dessa resonemang:

- Idag är antalet brukare per anställd i Linköpings kommuns äldre- och omsorgsförvaltning ca 5 267 brukare / 1 195 anställda = **4,4 brukare/anställd** (enligt Kolada)
- Kostnaden för de digitala trygghetstjänsterna ligger på ca 22-26 mkr per år (enligt vår kalkyl ovan), och nyttovinsten på ca 80 mkr per år, vilket ger ett **positivt netto på ca 55 mkr per år**. För att uppnå samma nyttovinst (netto) så måste kommunen spara in på ca **90-100 heltidstjänster** (eller misslyckas med att rekrytera), men detta innebär då att ca **400 färre brukare** kan få stöd, enligt nuvarande arbetsmodell.
- Av de 1 539 personer i vår kalkyl som påverkas positivt (och preventivt) av de digitala trygghetstjänsterna, så räcker det alltså att 400 seniorer (ca 26 %) skjuter fram (eller minskar) sitt behov av omsorg, för att det ska motsvara den insats som en traditionell omsorg skulle kunna ge.

Icke-kvantifierade effekter

Effekt	Intressent
+ Ökad trygghet och säkerhet i hemmet/närområdet	Seniorer
+ Ökad upplevd trygghet	Seniorer
+ Ökad självständighet och rörelseförmåga	Seniorer
+ Ökat välbefinnande/livskvalitet	Seniorer
+ Ökad förmåga till social delaktighet	Seniorer
+ Förbättrad/god fysisk och psykisk hälsa	Seniorer
+ Minskade vård- och omsorgskostnader	Seniorer
- Försämrade/minskad integritet	Seniorer
- Risk för ökad upplevd ensamhet p g a färre hemtjänstbesök etc.	Seniorer
+ Ökad upplevd trygghet och kontroll	Närstående
+ Minskad miljöpåverkan	Kommunen i stort

Icke-kvantifierade kostnader

Kostnad	Intressent
- Ökat ansvar och (beredskap för) insats vid larm	Närstående
- Restid vid larm	Närstående
- Reskostnader vid larm	Närstående
- Utökade dagverksamheter för kvarboende seniorer	Äldreförvaltningen
- Minskad löpande kontakt och sämre förståelse av seniorernas behov	Äldreförvaltningen

Reflektioner och lärdomar

Några reflektioner I

- I flera kommunala och regionala verksamheter ställer man förhoppningen till i huvudsak **digitala lösningar** för att minska den belastning som den demografiska utvecklingen innebär, med bl a ökande grupper av äldre personer samt minskade personalresurser.
- Den här typen av digitala trygghetstjänster kommer sannolikt att ha en **fortsatt (och ökande) betydelse**, för såväl oss medborgare/individer som för välfärds- och omsorgssystemen.
- Efter tidiga **barnsjukdomar** är nu de testade lösningarna relativt väl fungerande på det stora hela. Man har underskattat den tid och finslipande som har krävts för att komma hit.
- I många pilotprojekt har de deltagande aktörerna också **underskattat** såväl den personliga kontakten som krävts (vid installation, introduktion och support) samt lösningarnas mognadsgrad (stabilitet, enkelhet och användarvänlighet).
- Den primära målgruppen som man ska fokusera på i kommunikationen/marknadsföringen bör vara de **närstående**, inte seniorerna, och för att kunna nå denna målgrupp måste man använda sig av relevanta kanaler.

Några reflektioner II

- I de berörda pilotprojekten förflyttar man också delvis **ansvaret** till de närstående, vad gäller beredskapen och möjligheterna att rycka in till de äldres stöd. Denna ansvarsförflyttning har såväl för- som nackdelar, och är beroende av geografisk närhet mellan intressenterna, kulturella betingelser, individernas egen önskan om självständighet, levererad kvalitet i omsorg och vård etc.
- Här kan man också ställa sig frågan **hur långt ansvaret kan och bör förflyttas**, från offentlig verksamhet till individerna och deras närstående?

Med tanke på anhörigomsorgens omfattning och betydelse för samhället, är det nödvändigt att den får en centralare roll i diskussionen om hur framtida vård- och omsorgsbehov ska tillgodoses och finansieras. Varje lösning måste ta hänsyn till att äldreomsorgen i allt väsentligt under de senaste årtiondena varit ett partnerskap mellan samhället och familjen och att framgångsrika lösningar måste bygga på detta (Framtidens anhörigomsorg: Kommer de anhöriga vilja, kunna, orka ställa upp för de äldre i framtiden? Gerdt Sundström, Högskolan i Jönköping, 2004)

- **Nya socialtjänstlagen (fr o m mitten av 2025)** stipulerar ett mer preventivt arbetssätt, samt enklare tillgång till olika tjänster - detta ställer högre krav på att den kommunala äldreomsorgen tar en mer proaktiv roll!
- Citat: *Vi måste ändra på inställningen "om man inte har kommunala insatser så finns man inte."*

Framtiden

Några tankar framåt I

1. Målbild: Ökad service och kvalitet med nya arbetssätt och verktyg - hävstång i **nya socialtjänstlagen** kring preventiva och förebyggande insatser.
2. Politisk vilja och motivation att **fortsätta utveckla stödet till de äldre** - många tycker dessutom att det är kul och utvecklande att använda **innovativa, kloka lösningar!**
3. Kommunen som **"proaktiv katalysator"**, t ex med kommunikation, utbildning och subventioner av nya, digitala lösningar/tjänster.
4. Säkerställ **tydlig ansvarsfördelning** i den framtida verksamhetsmodellen (affärsmodellen), t ex vad gäller kontaktyta, kommunikation, support, betalansvar.
5. Adressera **primärt närstående** genom breda och relevanta kanaler (inte genom visningslägenheter, dessa fungerar bäst gentemot personal).

Några tankar framåt II

6. Möjlighet för målgruppen att få **testa lösningar** en begränsad period (1-2 mån), innan de beslutar sig för ett abonnemang (tills vidare).
7. Säkerställ att det finns **dedikerade "välfärdslotsar"** anställda inom kommunen som är "ansiktet utåt", den primära kontakten gentemot seniorerna och deras närstående - identifierar behov, marknadsför, informerar, instruerar och supportar, samt vid behov har dialog med leverantörerna.
8. Säkerställ också att tillräckligt med **administrativ personal**, samt **stödsystem** (IT), finns.
9. **Tydliga upphandlingskrav** gentemot leverantörer vad gäller supportåtagande och utbildning av välfärdslotsar.
10. Säkerställ **leveransförmåga** hos leverantörerna av hårdvara - sitt inte på egna lager i större omfattning.
11. Fortsätt **samarbeta med stadsnät** för att säkerställ välfärdsuppkoppling, om behov finns.

Tack!

hakan.cavenius@ri.se